بنیاد ایران‌شناسی

ره‌آورد کتابخانه

شماره چهارم

خرداد و تیرماه ۱۳۹۳

فهرست مطالب

اخبار کتابخانه

افتتاح نمایشگاه اسناد، خط و کتابت

مقالات

بررسی نقش و جایگاه فرهنگی ـ اجتماعی کتابخانه‌ها در جامعه (مطالعه موردی بیت‌الحکمه بغداد و کتابخانه کنگره آمریکا)/ حمید افشار، عضو هیات علمی بنیاد ایران شناسی

بازاریابی در وب‌سایت کتابخانه‌های تخصصی / مریم السادات میرحیدری

معرفی پایگاه‌های ایران‌شناسی

مؤسسه انگلیسی مطالعات ایران (مؤسسه ایران‌شناسی بریتانیا) / زهره شیرین‌بخش

فراخوان همایش

دومین همایش بین‌المللی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی : گذشته و حال

نخستین همایش ملی نگاهی نو به ادبیات عامه

معرفی کتاب‌های جدید در حوزه ایران‌شناسی

معرفی آخرین پایان‌نامه‌های دفاع شده در بنیاد ایران‌شناسی

معرفی ایرانشناسان

شرح تصویر روی جلد:
کتیبه آغاجان بلاغی / اسدآباد ـ همدان. عکاس: سعید آزادی.

در ۱۵ کیلومتری شمال غرب اسدآباد، نزدیکی روستای آقاجان بلاغی در مسیر دره، رودخانهٔ دربند (شهاب) قرار گرفته است. در قسمتی از رودخانه به یادبود سدی که در دوران صفویه بر روی آن احداث شده، کتیبه سنگی موسوم به کتیبه آقاجان بلاغی نقر شده است. سد به مرور زمان از بین رفته ولی کتیبه بر روی صخره کوهستان باقی مانده است. متن عبارت از شعر ذیل است که به خط ثلث نوشته شده و ماده تاریخ ساخت سد است:

حاکم ملک حسین خان بلاغ ساخت سدی بر روی این ییلاق هاتفی گفت پی تاریخ‌اش بسته سدی چو سد اسکندر

این سنگ‌نوشته متعلق به سال ۹۵۷ هجری قمری است.

سردبیر: حمید افشار

تهیه و تنظیم مطالب: مریم السادات میرحیدری

طراحی و صفحه آرایی: مونا طوسی

اخبار کتابخانه

افتتاح نمایشگاه اسناد، خط و کتابت

نمایشگاه «اسناد، خط و کتابت» با حضور ریاست محترم بنیاد ایران‌شناسی حضرت آیت الله سید محمد خامنه‌ای و جناب آقای دکتر نامی از اعضای هیات امناء و معاونان بنیاد در مورخ ۲۶ خرداد ۱۳۹۳ افتتاح شد. این نمایشگاه که جلوه‌گاه مرکز اسناد بنیاد است؛ در برگیرنده ۱۱۰ برگ سند تاریخی، ۶۰ عنوان کتاب خطی، ۴۵۰ عنوان کتاب چاپ سنگی و حدود ۱۰۰ کتاب چاپ سربی است. در این نمایشگاه ۲ بخش جانبی و مرتبط با موضوع اصلی نمایشگاه نیز جهت بازدید علاقه‌مندان به نمایش درآمده است. بخش اول حاوی ۳۶ تابلو خط از آثار خوشنویسان معاصر و نامی کشور و بخش دیگر یک مجموعه کامل از تجهیزات و وسایل چاپ سربی را در بر دارد.

مقالات

بررسی نقش و جایگاه فرهنگی –اجتماعی کتابخانه‌ها در جامعه (مطالعه موردی بیت‌الحکمه بغداد و کتابخانه کنگره آمریکا)

حمید افشار، عضو هیأت علمی بنیاد ایرانشناسی

چکیده

کتابخانه به عنوان نهادی فرهنگی ـ اجتماعی که مهمترین نقش آن حفظ و گسترش دانش بشری است؛ نقش تأثیرگذاری بر فعالیت‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی دارد. هرگاه در جامعه به کتاب و کتابخانه توجه شده، رشد و بالندگی وسیعی در سطوح مختلف آن احساس و مقدمات پیشرفت و ترقی در آن مشاهده شده است. هر چند رشد تکنولوژی و فن‌آوریهای نوین تأثیر شگرفی در فرایند حفظ و گسترش دانش بشری داشته‌اند اما این فرایند نه تنها موجب حذف نقش کتابخانه نشده بلکه با رویکردی جدید بر ضرورت وجودی آن تاکید و بر جنبه‌های مختلف موضوعی و کارآیی‌های آن افزوده است. در این مقاله برای درک بهتر جایگاه کتابخانه در جامعه یک نمونه از کتابخانه‌های تاریخی (بیت‌الحکمه) و یک نمونه از کتابخانه‌های عظیم معاصر (کنگره آمریکا) که تأثیر ویژه‌ای در اوضاع علمی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی روزگار خود داشته‌اند؛ معرفی و بررسی شده است. هدف از مقایسه و بررسی این دو کتابخانه از دو دوران متفاوت شناخت و درک جایگاه ویژه کتابخانه به عنوان یک نهاد اجتماعی ـ فرهنگی است.

مقدمه

هنگامی که آشور بانی پال پادشاه آشور در قرن هفتم پ. م به یکی از صاحب منصبان خود در بابل دستور جمع‌آوری گل نبشته‌های ارزشمند را صادر کرد تا برایش ارسال کنند، شاید به درستی نمی‌دانست که دستور ایجاد یکی از قدیمی‌ترین کتابخانه‌های شناخته شده تاریخ را صادر کرده است. بخش‌هایی از این کتابخانه در کاوش‌های باستان‌شناسانه انگلیسی‌ها در تپه کویونجیک در استان نینوای عراق در حدود ۱۸۵۰ میلادی کشف شد. (دورانت، ۱۳۶۷)

با مروری به تاریخ چند هزار ساله تمدن بشری در می‌یابیم که کتابخانه‌ها یکی از عوامل عمده در تکوین و تکامل تمدنها بوده‌اند و به عنوان سازمان‌های خدماتی با حفظ و اشاعه میراث فرهنگی قرون و اعصار مختلف نقش مهمی در رشد تمدن بشری داشته و نشان بارز بالندگی فرهنگ و تمدن و مایه گسترش دانش‌ها، قوام آیین‌ها و استحکام باور ملتها هستند. از این رو کتابخانه‌ها همواره بازتابی از اوضاع زمان خود هستند زیرا رشد فرهنگی یک جامعه موجب غنای کتابخانه‌ها شده و انتشار روز افزون کتابها و نشریات ادواری موجب رونق کمی و کیفی کتابخانه‌ها می‌شود. (امیدی فر ۱۳۸۷) در واقع کتابخانه‌ها پاسخگوی نیازهای گوناگون افراد جامعه هستند اما این نیازها بسته به نوع، خصوصیات و اهداف هر جامعه به نوعی خاص تعریف شده و ساز و کار آن مطابق با زمان و مکان آن

تغییر می‌کند. هرگاه شرایط رشد کتابخانه در جامعه‌ای فراهم آمده آن جامعه مراتب ترقی را یکی پس از دیگری طی کرده است. (میرحسینی، ۱۳۷۳)

رابطه متقابل کتابخانه‌ها و جامعه و وابستگی آنها به یکدیگر در گذر تاریخ همواره محسوس و مشهود بوده است. بیت‌الحکمه بغداد یکی از مهم‌ترین نمونه‌هایی است که با بررسی آن به درک عمیقی از رابطه متقابل فرهنگی و اجتماعی کتابخانه و جامعه پی خواهیم برد. این کتابخانه که در اوایل خلافت عباسی و همزمان با تغییر پایتخت در شهر بغداد و تحت تأثیر عنصر ایرانی (ساسانی) شکل گرفته است[1]؛ یکی از عظیم‌ترین کتابخانه‌های تمدن اسلامی است که نقش تأثیرگذاری در حفظ و گسترش تمدن اسلامی داشته و دنیای امروز بسیاری از معارف خود را از طریق ترجمه‌های حاصله از این کتابخانه به ارمغان برده است. نمونه دیگری که در این مقاله بررسی خواهد شد؛ کتابخانه کنگره آمریکا است که همزمان با تغییر پایتخت در شهر واشنگتن آمریکا شکل گرفت. این کتابخانه با جمع‌آوری منابع بسیار عظیمی از کتاب به زبان‌های مختلف دنیا و حدود ۵۰۰۰ پرسنل مسلط و آگاه نه تنها خدمات وسیعی به حوزه فرهنگ آمریکا و دیگر کشورها داشته بلکه به عنوان بازوی سیاست‌گذاری در کشور آمریکا نقش اساسی داشته و حتی فراتر از این در مورد سیاست‌گذاری‌های دولت آمریکا در قبال سایر کشورها نیز تأثیرگذار است. بررسی و مقایسه این دو کتابخانه به ویژه شرایط و اهداف شکل‌گیری این دو کتابخانه بزرگ و بازتاب‌های علمی و سیاسی هر کدام می‌تواند درک عمیق‌تری نسبت به اهمیت جایگاه یک کتابخانه به عنوان نهادی اجتماعی در جامعه داشته باشد.

بیت الحِکمه[2]

بیت‌الحکمه یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین کتابخانه‌های جهان اسلام است که در دوران خلافت عباسی و تحت تأثیر عنصر ایرانی ـ ساسانی و با الگوبرداری از جندیشاپور شکل گرفت. رفته‌رفته بر رونق آن افزوده شد و نقش آن از یک کتابخانه سلطنتی فراتر

۱ـ در بسیاری از منابع با توجه به تأثیر ایرانیان در شکل‌گیری بیت الحکمه مطالبی ارائه شده است از آن جمله جرجی زیدان می‌نویسد: «بیت الحکمه به دست ایرانیان تأسیس شد و به دست آنان اداره می‌شد و کسانی که به آنجا رفت و آمد داشتند بیشترشان ایرانی بودند و بیشترشان شعوبی بودند و با عرب عداوت داشتند» (جرجی زیدان ۱۳۵۶)

۲ـ در زمینه معرفی بیت‌الحکمه قلمفرسایی‌های بسیاری شده است؛ لذا در این مقاله به جهت تلخیص و اجتناب از اطاله کلام ذکر مختصری از بیت‌الحکمه ارائه شده است. جهت آشنایی بیشتر رجوع شود به: دانشنامه جهان اسلام ج ۵، ولایتی، علی اکبر، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران ج ۱، دایرةالمعارف بزرگ اسلامی ج سیزدهم، جرجی زیدان، تاریخ تمدن اسلامی.

رفت و تأثیرات ویژه‌ای در حفظ، انتقال و اشاعه دانش بشری از طریق ترجمه آثار مختلف یونانی، هندی و پهلوی به زبان عربی گذاشت.

تاریخ دقیق تأسیس آن به درستی معلوم نیست؛ به استناد غالب منابع، این مؤسسه در عهد هارون الرشید (۱۷۰ـ۱۹۳) بنا شد و در زمان مأمون (۱۹۸ـ ۲۱۸ هـ‌ق) به اوج شکوفایی و کمال رسید. رشد علمی بیت‌الحکمه موجب بی‌رونقی مرکز علمی جندی شاپور شد و نهایتاً کتابهایی که در زمان ساسانیان در علوم مختلف تهیه شده و یا از سایر مراکز علمی جهان گردآوری و به زبان پهلوی ترجمه شده بود نیز به این کتابخانه افزوده شد و شرایط مناسبی جهت ترجمه آثار و کتابهای مختلف به زبان عربی فراهم آورد.

در زمان مأمون بیت‌الحکمه رونق بیشتری یافت زیرا وی به گردآوری و ترجمه و تدوین علوم، به خصوص کتابهای فلسفه، علاقهٔ بسیار داشت. از علل عمده علاقه مأمون به گردآوری و ترجمه کتب فلسفه، گرایش وی به عقاید معتزله بود. وی می‌خواست با جستجو در کتب فلسفه یونان برای توجیه عقاید خود دلایلی بیابد و نیز با بهره‌گیری معتزله از آن کتابها در روش‌های استدلال خود، امکان ترویج و پیشرفت عقایدشان را فراهم آورد. مأمون مترجمان برجسته و ماهری استخدام کرده که آثار جمع‌آوری شده به زبان‌های یونانی، رومی، قبطی، سریانی، هندی و پهلوی را ترجمه کردند. بیت‌الحکمه همچنین مؤسسه‌ای پژوهشی و مرکز تحقیقات علمی نیز بود؛ محققان و دانشمندان در آن به پژوهش و تألیف کتاب می‌پرداختند و جلسات بحث و گفتگو تشکیل می‌دادند. برخی نیز در آنجا به استنساخ کتابها اشتغال داشتند. اینگونه فعالیتهای علمی و فرهنگی به بیت‌الحکمه رونق و شکوه خاصی بخشیده بود به طوری که آن را مهم‌ترین مرکز ترجمه و تدوین علوم اسلامی دانسته‌اند.

از شمار آثار گرد آمده در مجموعهٔ بیت‌الحکمه اطلاع چندانی در دست نیست و در ذکر تعداد منابع موجود در این کتابخانه مبالغه بسیار شد و اعداد نامتعارفی را برای آن ذکر کرده‌اند. جرجی زیدان در ارقامی که برای مجموعهٔ کتابخانه‌های معظم تمدن اسلامی ارائه می‌دهد، بالاترین برآورد را که رقم شگفت آور چهار میلیون جلد است برای مجموعهٔ کتابخانهٔ بیت‌الحکمه ذکر می کند (جرجی زیدان، ۱۳۵۶) که اغراق‌آمیز به نظر می‌رسد. به گفتهٔ برخی نویسندگان، مجموعهٔ این کتابخانه را به سختی می‌توان بالغ بر یک میلیون جلد تخمین زد (دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع رسانی).

در هر حال این مجموعه با کتابهای اهدایی حاکمان عرب و غیرعرب به مرکز خلافت اسلامی و آنچه با قیمت‌های گزاف خریداری می‌شد، توسعه یافت. بعلاوه، مأمون افرادی، از جمله یوحنابن ماسویه و حنین بن اسحاق ، را برای یافتن کتابهای کمیاب به شهرهای روم فرستاد.

مردم از هر قشر و طبقه برای بحث و تحقیق و مطالعه به بیت الحکمه می‌رفتند. برخی نیز در آنجا به استنساخ کتابها اشتغال داشتند. در بیت‌الحکمه وسایل کار و جای مطالعه نیز برای محققان و مطالعه‌کنندگان فراهم بود اینگونه فعالیت‌های علمی و فرهنگی، به بیت‌الحکمه رونق و شکوه خاصی بخشیده بود به طوری که آن را مهم‌ترین مرکز ترجمه و تدوین علوم اسلامی دانسته‌اند (صفا ۱۳۴۶).

نقش ایرانیان در شکل گیری بیت‌الحکمه

یکی از مهم‌ترین مطالب در این زمینه بحث تأثیر فرهنگ ایرانی- ساسانی در شکل‌گیری بیت‌الحکمه است. مهم‌ترین تأثیر ایرانیان بر حکومت عباسیان الگوبرداری از شیوه حکومت ساسانیان است. دولت عباسی که با حمایت ایرانیان بر سر کار آمد و پایتخت خود را نزدیک پایتخت ساسانیان (مدائن) قرار داد؛ در شکل‌گیری نهادهای اداری خود نیز از ساسانیان پیروی کرد. نخستین خلافای عباسی تحت تأثیر ویژه ایرانیان بودند. خاندان‌های مشهوری مانند برمکیان و نوبخت بالاترین سطوح اداری و حتی امور کاخ عباسیان را برعهده داشتند و این اوضاع حد اقل تا زمان کشتن فضل بن سهل، وزیر مأمون ادامه داشت اگر چه از شدت آن به علت سقوط برمکیان و بی‌ثباتی ناشی از جنگ داخلی بین امین و مأمون کاسته شده بود. تأثیر گرفتن از شیوه حکومت ساسانیان در فاصله یک قرن بعد از سقوط سلسله ساسانی و به قدرت رسیدن عباسیان به سمت ترجمه متون از پهلوی به عربی هدایت داده شد و در اوایل دوره عباسیان، ناقلان اصلی همین فرهنگ ترجمه به بالاترین سمت‌های اداری منصوب شده و از پشتیبانی‌ها و حمایت‌های اداری و مالی لازم برای ادامه فعالیت خود بهره‌مند شدند (گوتاس ۱۳۸۰). به گفته برخی از محققان نام «بیت‌الحکمه» نیز از نامی که ساسانیان برای کتابخانه سلطنتی به کار می‌بردند؛ گرفته شده است. دیمیتری گوتاس به نقل از حمزه اصفهانی، می‌نویسد که در ایرانِ ساسانی کتابهای مهم (آرشیو ملی از روایات منظوم تاریخی و داستان‌های حماسی و عاشقانه) را در خزاینی نگهداری می‌کردند که او آن را «بیوت‌الحکمه» نامیده است. در نهایت این کتابخانه‌ها در دولت ساسانی به عنوان یکی از ادارات دولتی محسوب می‌شده که عباسیان نیز به پیروی از ساسانیان مانند آن را ایجاد کردند. (همان)

از سویی دیگر ریاست برخی از ایرانیان سرشناس بر بیت‌الحکمه مانند: سهل بن هارون، سعید بن هارون و سلم (ولایتی ۱۳۸۲) و حمایت خاندان‌های برمکیان از روند ترجمه کتابهای پهلوی به زبان عربی خود از نقش گسترده ایرانیان در شکل‌گیری بیت‌الحکمه و تأثیرات سیاسی وپیه آن در دوران نخستین خلافت عباسی روایت می‌کند.

دستاوردهای بیت‌الحکمه

اساسی ترین دستاورد بیت‌الحکمه اهتمام در ترجمه آثار گردآوری شد به زبان عربی است. آثار فیلسوفان و دانشمندان سرشناس یونانی از طریق ترجمه به زبان عربی از گزند روزگار محفوظ ماند و مجدداً از طریق مراکزی مانند آندلس به اروپا بازگشتند. جمع‌آوری کتابهای مختلف به زبان‌های رومی، قبطی، سریانی، هندی و پهلوی تأثیر خاصی بر روند ترجمه معارف بشری داشت و از این طریق بسیاری از این علوم نه تنها از خطر فراوشی محفوظ ماند بلکه با تکمیل و اشاعه آنها موجبات ترقی و تکامل دانش بشری فراهم آمد. به این ترتیب، بیت‌الحکمه یکی از عظیم‌ترین کانون‌های انتقال علوم در تاریخ بشری شد و دوران تلاش‌های پردامنهٔ علمی را به دنبال داشت.

این مؤسسه، علاوه بر آنکه در پیشرفت علوم و اعتلای اندیشه اسلامی تأثیری مهم و بسزا داشت، برای دیگر فرمانروایان مسلمان نیز در ایجاد مراکز مشابه سرمشق قرار گرفت؛ از جمله حکم بن ناصر خلیفهٔ اموی اندلس به تقلید از مأمون به جمع‌آوری کتاب علاقه داشت. العزیز بالله، خلیفه فاطمی مصر نیز در تأسیس خزانه الکتب و الحاکم بامرالله در ایجاد دارالحکمه قاهره، بیت‌الحکمه را الگو قرار دادند. این مؤسسه در بیداری علمی که پس از آن در همه جا پدید آمد، سهم بسزایی داشته است. (جرجی زیدان، ۱۳۵۶)

پایان فعالیت بیت‌الحکمه

نخستین عاملی که از شکوه بیت‌الحکمه کاست، انتقال مرکز حکومت اسلامی از بغداد به سامرا در عهد معتصم (۲۱۸ـ۲۲۷ هـ ق) بود. در پی این انتقال، ویژگی فرهنگستانی آن کمرنگ و به یک کتابخانه محدود شد. بیت‌الحکمه بغداد در سال ۶۵۶ هجری دستخوش حمله مغول شد و بسیاری از منابع آن از بین رفت.

کتابخانه کنگره آمریکا[1]

کتابخانه ملی ایالات متحده آمریکا، بازوی تحقیقاتی کنگره ایالات متحده و بزرگ‌ترین کتابخانه جهان است. این کتابخانه به دستور رئیس جمهور وقت آمریکا جان آدامز در سال ۱۸۰۰ م همزمان با تغییر پایتخت از فیلادلفیا به واشنگتن تأسیس شد.

وقتی که درسال ۱۸۱۴م نیروهای بریتانیا اقدام به آتش‌زدن و نابودی این کتابخانه کردند؛ کتابخانه شامل ۳۰۰۰ جلد کتاب بود اما توماس جفرسون با اهدای کتابخانه شخصی خود که حاوی ۶۵۰۰ نسخه بود اقدام به احیای مجدد کتابخانه کرد. درسال ۱۸۹۷ بنای فعلی آنکه با الحام گرفتن از معماری دوره رنسانس ایتالیا ایجاد شده بود؛ افتتاح شد.

کتابخانه کنگره، گشوده‌ترین و دسترس‌پذیرترین کتابخانه ملی بزرگ جهان است. این کتابخانه با ۲۲ تالار مطالعه به خوانندگانش خدمات ارائه می‌کند. کتابخانه افزون بر این، دارای دو تالار مطالعه جداگانه برای اعضای کنگره و کارمندان آنهاست و واحدهای خدمات مرجع موسوم به «خدمات پژوهشی کنگره (سی. آر. اس.)»، در چندین ساختمان اداری در مجلس نمایندگان و سنا فعالیت می‌کنند. خدمات آن نه تنها به اعضای کنگره، بلکه به اعضای شاخه‌های اجرایی و قضایی دولت، کتابخانه‌های سرتاسر جهان و دانش‌پژوهان، پژوهشگران، و هنرمندانی که ازمنابع آن استفاده می‌کنند، ارائه می‌شود.

1_ http://portal.nlai.ir/daka/Wiki%20Pages/امریکا%20کنگره%20کتابخانه.aspx

دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی

کتاب نیوز http://www.ketabnews.com/detail546_fa_24.html

انجمن کتابداری و اطلاع رسانی استان یزد http://www.ilisayazd.blogfa.com/post172.aspx

درکتابخانه کنگره آمریکا مجموعه‌ای از بیست و نه میلیون کتاب و مقاله با بیش از صد و سی میلیون موضوع، دو میلیون و هفتصد هزار صفحه گرامافون و آثار صوتی، دوازده میلیون قطعه عکس، چهار میلیون و هشتصد هزار نقشه و پنجاه و هشت میلیون نسخه خطی در ۷۷/۲ کیلومتر جای گرفته است. درمیان این آثار می‌توان به ششصد هزار نسخه از نشریات، کتابها و دست نوشته‌های فارسی اشاره کرد که در طی ۵۰ سال و به دلیل علاقه یک قاضی آمریکایی به زبان و ادبیات و عرفان فارسی توسط یک شرق شناس ایرانی مقیم آمریکا به نام «ابراهیم‌پور هادی» جمع‌آوری شده است.

با وجود آنکه تنها اعضای کنگره آمریکا و برخی مقامات رسمی دولتی می‌توانند کتب موجود در این کتابخانه را به امانت بگیرند، هر فرد بالاتر از سند بیرستان در این کشور قادر است با ارائه کارت شناسایی، مجوز لازم برای ورود به سالن قرائت این کتابخانه را دریافت کند البته برخی از عناوین برای همه در دسترس نیست و یا با لحاظ محدودیتهای امنیتی در اختیار درخواست کنند قرار می‌گیرد. برخی کتب نیز مارکدار هستند یعنی در صورت درخواست؛ به صورت اتوماتیک درخواست کنند تحت نظر قرار می‌گیرد. برخی از کتب دینی از این جمله‌اند. به طور کلی ورود به کتابخانه کنگره جهت انجام پژوهش‌های دانشگاهی برای عموم آزاد است و علاوه بر وجود تورهای ویژه برای بازدید از این مجموعه فرهنگی، متقاضیان خارج از آمریکا نیز می‌توانند از امکانات ویژه‌ای که در سایت مرکزی این کتابخانه (www.loc.com) فراهم شده نیز استفاده کنند.

یکی دیگر از ویژگی‌های بارز این کتابخانه شیوه فهرست‌نویسی آن است. این کتابخانه علاوه بر نقش عمده‌ای که در تدوین قواعد فهرست‌نویسی انگل و امریک نداشته، فعالیت‌های گسترده‌ای را نیز در زمینه انجام امور فنی و توزیع فهرست برگه‌های چاپی (از آغاز قرن بیستم)، توزیع نوارهای مارک (ازسال ۱۹۶۸) و توزیع دیسک فشرده CD_MARK و LASERCAT در سال‌های اخیر به ثمر رسانده است. این کتابخانه همچنین مدیریت «سرویس کتابخانه ملی برای نابینا یا نومعلولین» را نیز به عهده داردکه یک برنامه کتابخانه‌ای گویا و با خط بریل است و به هفتصد شصت و شش هزار آمریکایی خدمات می‌رساند.

این کتابخانه با فراهم آوردن امکانات به موقع و محرمانه از اعضا و کمیته‌ها در تمامی حوزه‌های مورد علاقه ایشان، نقش منحصر به فردی را در کنگره ایفا می‌کند. هنگامی که کنگره مشتاق دانستن قوانین سایر کشورها باشد، نظرها متوجه کتابخانه حقوق کنگره می‌شود. مکانی که متخصصان چند زبانه آن به راحتی امکان بررسی قوانین ۲۰۰ کشور دیگر جهان را فراهم می‌کنند. وجود منبع اطلاعاتی آنلاین «شبکه اطلاعات قانونی جهانی» نیز به اعضای آمریکایی و با ملیت‌های دیگر اجازه می‌دهد که به قوانین، اساسنامه‌ها، مقررات و سایر احکام قانونی به زبان خود دسترسی داشته باشند.

تقریباً نیمی ازکتابهای کتابخانه کنگره به زبانهایی غیر از انگلیسی هستند. برای بسیاری

از نقاط جهان همچون چین، روسیه و آمریکای لاتین مجموعه‌های این کتابخانه کامل‌ترین و عالی‌ترین مرجع نمونه‌های خارج از کشور هستند. کتابخانه کنگره به جامعه کتابدار از راه‌های بی‌شمار یاری می‌رساند. برخی از اینها عبارتند از: ایجاد و پشتیبانی از استانداردهای ملی و بین‌المللی فهرست‌نویسی؛ فهرست‌نویسی کتابها، نقشه‌ها و مواد دیگر به شکلی که همه کتابخانه‌ها بتوانند استفاده کنند؛ توزیع داده‌های فهرست‌نویسی؛ فهرست‌نویسی با همکاری نهادهای پژوهشی دیگر؛ گردآوری انتشارات خارجی با همکاری نهادهای دیگر؛ هماهنگ‌سازی فعالیتها با کتابخانه‌های دیگر دولت فدرال از طریق کمیته مرکز فدرال اطلاعات کتابخانه‌ای (اف. ال. آی. سی. سی.) و رابط رایانه‌ای آن، یعنی شبکه فدرال کتابخانه و اطلاعات (فدلینک)؛ و جست‌وجو برای یافتن روشهای جدید نگهداری از کتابها در مقیاس بزرگ برای جلوگیری از تجزیه کاغذ اسیدی.

سیستم رایانه‌ای کتابخانه ۱۲۶۰۰۰۰۰ رکورد را در پایگاه‌های خود دارد و از طریق ۳۰۰۰ پایانه خدمت ارائه می‌کند. کتابخانه دفاتری در قاهره، جاکارتا، کراچی، نایروبی، دهلینو، ریو دو ژانیرو و همچنین دفتر گردآوری مواد در مسکو دارد.

بررسی و مقایسه

همانگونه که توضیح داده شد؛ هدف از مقایسه این دو کتابخانه جایگاه فرهنگی – اجتماعی جامعه‌ای است که این دو کتابخانه در آن شکل گرفته، گسترش یافته و موجب حفظ و اشاعه دانش بشری شده‌اند به نحوی که دامنه فعالیت آنها از حد و تعریف کتابخانه فراتر رفته و بر اوضاع اجتماعی و سیاسی دوران خود نیز اثر گذار بوده‌اند.

شکل‌گیری بیت‌الحکمه تحت تاثیر ایرانیان و با الگو برداری از مرکز علمی جندی شاپور بیشتر یک حرکت آگاهانه سیاسی بود (گوتاس ۱۳۸۰) در جهت حفظ و تکوین اندوخته‌های عنصر ایرانی ـ ساسانی. ایرانیان شکست خورده در جنگ که با توجه به دانش و کارآیی و تجربیات کشورداری بر رأس امور سیاسی و اداری رسیده بودند به دنبال پایگاهی جهت حفظ و اشاعه فرهنگ خود دست به تشکیل مرکز علمی بیت‌الحکمه زدند و در این راه اندیشه و علایق حاکمان اولیه خلافت عباسی که با حمایت ایرانیان بر مسند قدرت تکیه زده بودند نیز کاملاً موافق و همراه آنها بود. توجه روز افزون به این کتابخانه و رونق آن در زمان فعالیت سیاسی برمکیان و حضور ایرانیان ملی‌گرا (شعوبی) بر ریاست این کتابخانه دلیلی بر این مدعا است هر چند این رونق در ابتدای خلافت مامون با توجه به گرایش‌های سیاسی او و توجه به معتزله به اوج رسید اما تغییر مشی سیاسی مامون در اواخر حکومتش مقدمات بی‌رونقی بیت‌الحکمه را رقم زد و تغییر محل خلافت از بغداد به سامرا ضربه‌ای مهلک بر پیکر بیت‌الحکمه وارد کرد.

اگر چه شرایطی سیاسی در تشکیل کتابخانه کنگره نقشی نداشته اما با توجه به آنچه توضیح داده شد، جمع‌آوری چنین کتابخانه عظیمی که بیش از نیمی از کتاب‌های آن به زبان‌های غیر انگلیسی است، بی‌شک نمی‌تواند تنها جنبه علمی و فرهنگی صرف داشته باشد. کتابخانه کنگره یکی از نهادهای مؤثر در قانونگذاری دولت آمریکا و مهم‌ترین مرکز اطلاع‌رسانی

به افراد کنگره در زمینه وضعیت سیاسی و فرهنگی کشورهای دیگر است. جمع‌آوری منابع اطلاعاتی عظیم و گران‌بهایی از منابع مکتوب و دیداری و شنیداری در حوزه‌های متنوع آداب و رسوم، اقتصاد، فرهنگ و زبان‌های کشورهای مختلف جهان، کتابخانه کنگره آمریکا را به عنوان بازوی سیاست‌گذاری آمریکا در کشورهای مختلف دنیا تبدیل کرده است. این کتابخانه با داشتن منابع مختلف به عنوان ابزاری فرهنگی و سیاسی نقش راهبردی در سیاستهای دولت آمریکا در قبال کشورهای دیگر دارد.

بیت‌الحکمه در زمینه علمی نیز تأثیرات شگرفی داشته است. شرایط دوران خلافت عباسی و سیطره بر بخش وسیعی از جهان و نیاز به علوم مختلف جهت اداره این امپراطوری، ضرورت توجه به علوم مختلف را ایجاد کرد. علاقه خلفای اموی و عباسی در جمع‌آوری کتابهای نجوم، فلسفه و مانند آن، ضرورت جمع‌آوری کتاب به زبانهای یونانی، هندی، سریانی و پهلوی را به وجود آورد و طبعاً وجود این کتابها ضرورت ترجمه را با خود به همراه آورد. این ضرورت همان نکته‌ای است که از آن با عنوان نهضت ترجمه یاد شده است. در این دوران بسیاری از کتابها و معارف یونانی، هندی و ایرانی به زبان عربی ترجمه و موجب حفظ و انتشار آن شد. اگر چه برخی از محققان نقش بیت‌الحکمه را در شکل‌گیری نهضت ترجمه (ترجمه یونانی به عربی) زیر سؤال برده‌اند و یا نقش آن را منوط به ترجمه متون پهلوی به زبان عربی دانسته‌اند (گوتاس ۱۳۸۰) اما غالب منابع کتابخانه بیت‌الحکمه را به عنوان کانون اصلی شکل‌گیری نهضت ترجمه دانسته و وجود این کتابخانه را مهم‌ترین عامل نشر و گسترش علوم می‌دانند. همچنین الگوبرداری از این کتابخانه توسط حاکمان سرزمین‌های اسلامی از قبیل کتابخانه‌های تشکیل شده در مراکش و اندلس موجب ترویج علوم در اروپای قرون وسط نیز شد.

جمع‌آوری منابع عظیمی از اطلاعات مربوط به کشورهای جهان در زمینه آداب و رسوم، فرهنگ، قومیت، زبان، اقتصاد، سیاست و موارد دیگر در کتابخانه کنگره قطعاً موجب حفظ اندوخته‌های بشری بوده و ارائه خدمات بسیار متنوع این کتابخانه به سراسر جهان تأثیرات ویژه را به وجود آورده است. یکی از مهم‌ترین خدماتی که این کتابخانه در به وجود آوردن و نشر آن نقش اساسی داشته قواعد فهرست‌نویسی انگلو آمریکن است. تهیه و نشر این استاندارد کتابخانه‌ای جهت ثبت و بازیابی کتاب همچنین پیشگامی این کتابخانه در حوزه خدمات کتابخانه دیجیتال بسیاری از کشورهای جهان را تحت تأثیر قرار داده و کتابخانه‌های بی‌شماری را در سراسر دنیا از این خدمات بهره‌مند ساخته است.

نتیجه

کسب اطلاعات مفید همواره رابطه مستقیمی با افزایش سطح دانش بشر در طول تاریخی داشته است. توجه به اطلاعات و نقش آن در ارتقاء سطح علمی و دانش بشر؛ عامل اصلی و رمز پیشرفت و ترقی و به نوعی قدرت محسوب می‌شود. قدرتی که لازمه آن رشد فرهنگی و اجتماعی و نتیجه آن رشد اقتصادی و سیاسی است. این عامل چه در جوامع پیشرفته امروزی و چه در حکومت‌های تأثیرگذار تاریخی نقشی یکسان داشته است با این تفاوت که امروزه با بهره‌گیری

از تکنولوژی‌های جدید روند کسب اطلاعات تغییر کرده است. از این منظر کتابخانه‌ها که نهادی اجتماعی با ساز و کار ذخیره‌سازی، حفاظت و اشاعه اطلاعات و دانش هستند؛ نقش و جایگاه تعیین کننده‌ای در عرصه فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی جوامع ایفا می‌کنند.

کتابخانه‌ها به عنوان یک نهاد در توسعه فرهنگی و پویایی یک جامعه نقش فعال دارند. بدیهی است عدم توجه مناسب به این نقش و جایگاه صدمات جبران‌ناپذیری به عرصه فعالیت‌های علمی، فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی و اقتصادی خواهد داشت. بررسی شرایط شکل‌گیری کتابخانه بیت‌الحکمه و کنگره آمریکا حاکی از آن است که کتابخانه ظرفیت آن را دارد تا در صورت توجه به نقش و کارکرد آن و غنای مطالب موجود در آن از یک مرکز علمی و فرهنگی صرف به یک نهاد تأثیرگذار در حوزه سیاسی تبدیل شود.

منابع

امیدی‌فر، سیروس؛ خمسه، اصغر، نقش کتابخانه و توسعه فرهنگی، شیرازه (نشریه الکترونیکی علوم کتابداری، آرشیو و اطلاع رسانی، سال اول، شماره ششم، مهر و آبان ۱۳۸۷

جرجی، زیدان، تاریخ تمدن اسلام، علی جواهر کلام، امیر کبیر ۱۳۵۶، ص ۶۳۲ و ۶۳۷

دورانت، ویلیام جیمز. تاریخ تمدن. ج ۱: مشرق زمین گاهواره تمدن. ترجمه احمد آرام، ع. پاشایی و امیرحسین آریانپور. تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۶۷؛ ص ۳۱۶، ۳۲۵.

ذبیح الله صفا، تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی تا اواسط قرن پنجم، ج ۱، تهران ۱۳۴۶

گوتاس، دیمیتری، فکر یونانی فرهنگ عربی، فرهاد مشتاق صفت، کتاب روز ۱۳۸۰، ص ۶۶ـ۷۴

میرحسینی، زهره، قش کتابخانه‌های عمومی در توسعه فرهنگ کتاب خوانی، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی (پیام کتابخانه) بهار و تابستان ۱۳۷۳، شماره ۱۲ و ۱۳

ولایتی، علی اکبر، پویای فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، ج ۱، مرکز اسناد و خدمات پژوهشی، ۱۳۸۲، ص ۱۰۱

http://portal.nlai.ir/daka/Wiki%20Pages/کتابخانه%20کنگره%20امریکا.aspx

دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی

کتاب نیوز http://www.ketabnews.com/detail_546_fa_24.html

انجمن کتابداری و اطلاع رسانی استان یزد http://www.ilisayazd.blogfa.com/post_172.aspx

بازاریابی در وب‌سایت‌های کتابخانه‌های تخصصی

مریم السادات میرحیدری

چکیده

بازاریابی در کتابخانه‌ها، فرایند تحلیل، برنامه‌ریزی، کاربرد و کنترل برنامه‌های مدون است برای یافتن مناسب‌ترین بخش‌ها تا کتابخانه با توجه به اهداف سازمانی خود، خدماتی مفیدتر و مؤثرتر ارائه دهد، البته طراحی و تدوین چنین برنامه‌هایی نیازمند شناخت نیازها و انتظارات کاربران و بهره‌مندی از اصولی چون ارتباطات، اشاعه به موقع اطلاعات، انگیزه بخشی و خدمت‌رسانی است. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی، برای حضور مؤثر در فضای به شدت رقابتی امروز، باید به شکلی صحیح با فن و اصول بازاریابی آشنا باشند تا از این طریق بتوانند پاسخگوی نیازهای کاربران بالقوه و بالفعل خود باشند. آشنایی با مفهوم بازاریابی درکتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تخصصی، تعریف بازاریابی آمیخته و جایگاه آن درکتابخانه‌ها، معرفی مؤلفه‌های مطرح بازاریابی در کتابخانه‌ها، چالش‌های پیش روی کتابخانه‌های تخصصی در عصر اطلاعات و نقش بازاریابی در ارائه پدیده‌هایی نوین و ارائه راهکارهای موثر به منظور حل مشکلات موجود از جمله مباحث مطرح شده در این مقاله است.

مقدمه

کتابخانه‌های تخصصی از جمله کتابخانه‌هایی هستند که نقش اساسی در زمینه خدمات‌دهی به کاربران را بر عهده دارند. این کتابخانه‌ها دارای مراجعان، منابع و خدمات خاص بوده و این خاص بودن، اهمیت جامعه استفاده کننده کتابخانه تخصصی و ارائه بهینه خدمات در آن را به خوبی نمایان می‌سازد. این کتابخانه‌ها به دلیل قابلیت‌های بالایی که در امر ارائه اطلاعات دارند، می‌توانند نقش مهمی در بازاریابی اینترنتی و ارائه محصولات خود از طریق وب‌سایت‌هایشان داشته باشند.

بدیهی است که کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی، سازمان‌ها سودآور به حساب آورده نمی‌شوند و در نتیجه ارزش و ماندگاری آنها به واسطه سودآوری‌شان تعیین نمی‌شود. تداوم حمایت‌های مالی برای تداوم فعالیت‌های کتابخانه، رابطهٔ مستقیمی با استفاده همه جانبه کاربران ازخدمات آن دارد؛ خدمتی که ارائه گردد اما مورد استفاده قرار نگیرد، نیازی هم به حمایت یا پشتیبانی مالی ندارد. بنابراین، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی مسئولیت تشویق و ترغیب مراجعان و مشتریان جهت استفاده و بهره‌گیری از خدمات را بر عهده دارند. در حقیقت، بازاریابی مؤثر و اصولی در کتابخانه‌ها ابزار و امکاناتی را فراهم می‌آورد تا از طریق آن کاربران نسبت به خدمات کتابخانه و ارزش این خدمات آگاهی یابند. (Martey, 2000)

بازاریابی، یعنی جستجو برای یافتن مناسب‌ترین بازار و بخش‌هایی که سازمان می‌تواند در آن‌جا خدماتی مفیدتر و مؤثرتر ارائه داده و نیاز کاربران و مراجعان خود را به بهترین شکل ممکن برطرف سازد. کتابخانه، سازمانی بازارمدار استکه کلیه فعالیت‌های آن با توجه به نیازهای

کاربر جهت می‌گیرد و علاوه بر مرتفع ساختن نیازهای موجود، درصدد ایجاد نیازها و تقاضاهای جدید نیز هست. بازاریابی، کتابخانه‌ها را هم در جهت شناخت نیازهای کاربران و هم در جهت برآورده ساختن این نیازها توان‌مندمی‌کند (گوهری، ۱۳۸۸).

کتابخانه‌های تخصصی می‌توانند فنون و محتوای بازاریابی را یکپارچه ساخته و دستیابی به هدف های مهم سازمانی را آسان نمایند. بی‌تردید بازاریابی کتابخانه‌ای زمانی موفق خواهد بود که هدفمند بوده و خدمات ارزنده و توسعه‌یافته‌ای را به کاربران خود ارائه دهد. از آنجا که کتابخانه‌های تخصصی خدمات اطلاع‌رسانی کیفی با ارزشی را ارائه می‌دهند، دریافت تقاضاهای مراجعان و کاربران در دسترسی به مجموعه اطلاعات تخصصی کتابخانه و تعامل میان آنها و کارمندان کتابخانه، لزوم ایجاد خدمات اشتراکی در کتابخانه را بیشتر می‌نماید.

به وسیله اجرای یک استراتژی بازاریابی موفق، کتابخانه‌ها در نمایاندن محصولات و خدماتشان و کاربران کتابخانه‌ها نیز در ایجاد استفاده بهتر از خدمات قابل دسترس که مطابق با اهداف پژوهشی سازمان خواهد بود عمل خواهند کرد. برخی از این ابتکارات بازاریابی شامل: تبلیغ فعالیت‌ها، تبلیغ منابع اطلاعاتی برای پژوهشگران، ترویج و تبلیغ خدمات و نمایش توانایی‌های اعضای هیات علمی و پژوهشگران است. (wenhong, 2006) از دیگر جزئیات مورد توجه کاربران کتابخانه‌ها نمایش و ارائه اخبار کتابخانه، بازخورد نظرات و پیشنهادات، لینک به روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها، ایجاد گروه‌های دوستانه، ارائه بولتن‌های داخلی کتابخانه و انتشارات، حراج کتاب و دیگر موارد خاص است (nims,1999). این فعالیت‌ها همگی می‌توانند در وب‌سایت کتابخانه ترکیب و یکپارچه شوند و یک کانال ارتباطی باز، میان کتابداران و کاربران را فراهم سازند. از این رو بازاریابی برای موفقیت و موجودیت همیشگی یک کتابخانه حیاتی است (siess, 2003).

یکی از تأثیرات فراورده‌های بازاریابی، آگاه ساختن کاربران از خدمات و ارزش کتابخانه است. مثلاً کتابداران مرجع به منظور آشنایی و آگاهی کاربران از کتابخانه و ارزش‌های آن لازم است به ارائه خدمات و منابع خود بپردازند. توسعه مجموعه و ارائه خدمات پیوسته، بدون نظرسنجی و اطمینان از رضایت کاربران و عمل به بازخوردها و ارتباط مفید متقابل امکان پذیر نخواهد بود. منابع و خدمات اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های تخصصی هنگامی مفید و کاربردی هستند که توسط جامعه تحقیقاتی شناخته شوند. با توجه به رشد سریع تکنولوژی و تاثیر فناوری‌ها بر فعالیت‌های کتابخانه‌ها، دسترسی آنلاین کاربران به وب‌سایت کتابخانه از روش‌های نوین در جهت نیل به منابع و خدمات کتابخانه خواهد بود. هرچه کتابخانه‌ها در طراحی وب سایت خود اصولی تر و قدرتمندتر عمل کنند، کاربران بیشتری را جهت استفاده از آن جذب خواهند کرد.

با توجه به نقش کتابخانه‌های تخصصی و وب‌سایت‌های آنها در امر پژوهش و پیشبرد اهداف سازمان‌های تابعه، ارزیابی این نوع وب‌سایت‌ها، امروزه جزء وظایف و دغدغه‌های اساسی کتابداران است.

Marketing Mix (آمیخته بازاریابی)

آمیزه بازاریابی، آمیخته بازاریابی، ترکیب بازاریابی، ابزارهای بازاریابی و تاکتیک‌های بازاریابی، همگی واژه‌هایی هستند که برای ترجمه Marketing Mix به کار رفته‌اند. منظور از آمیزه بازاریابی یا ترکیب بازار، این است که میان محصول، قیمت، توزیع و ترویج ،نگرشی سیستمی و هماهنگ برقرار کرد تا بتوانند در تأثیرگذاری و متقاعدسازی مشتریان و کاربران مؤثر باشند. به عبارتی، محصول مناسب با قیمت مناسب از نظر کاربران با توزیع مناسب و به کارگیری شیوه های ارتباطی مناسب همگی با هم عمل می‌کنند و اگر هر یک از این اجزا ناهماهنگ با سایرین باشد نتیجه آن کاهش اثر بخشی و کارایی مجموعه بوده و کتابخانه ها را از دستیابی به اهداف باز می‌دارند.

در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی جهان، چهار مدل بازاریابی 7I[4] ، 7P[3] ، 4C[2] ، 4P[1] مطرح است که در میان آنها، مدل بازاریابی 4P، بیشترین کاربرد را در سطح کتابخانه‌های جهان داشته است. این مدل از چهار جزء تشکیل شده است که عبارتند از : ۱. محصول ۲. قیمت ۳. مکان و ۴. ترویج و توزیع. کتابخانه‌ها باید تلاش کنند تا محصولات و خدمات خود را با بهای مشخص و در نظر گرفتن هزینه ـکارایی و استفاده از فعالیتهای ترویجی و ترغیبی در مکان مناسب به کاربران خود ارائه کنند.

اگر کتابخانه‌های تخصصی در عصر اطلاعات می‌خواهند نقش‌هایی را که برعهده دارند به خوبی ایفا کنند، لازم است که مدیران و کتابداران این کتابخانه‌ها تلاش نمایند تا علاوه بر شناخت نیازهای اطلاعاتی و ارائه خدمات بهتر به کاربران، درصدد شناساندن محصولات و خدمات کتابخانه نیز باشند. در صورت شناساندن محصولات و خدمات توسط کتابخانه‌ها، کاربران علاوه بر اینکه با شناخت بهتری از محصولات و خدمات کتابخانه بهره می‌برند، تقاضای جدید خود را نیز مطرح می‌کنند تا از این طریق، کتابخانه‌ها را به تلاش بیشتری برای ارائه خدمات بهتر و با کیفت‌تر وادار نمایند.

در ادامه به طور اجمال به معرفی برخی از عناصر و مولفه‌های آمیخته بازاریابی مطرح در وب سایتهای کتابخانه‌های تخصصی پرداخته می‌شود؛

مکان (شخصی سازی)

شخصی‌سازی راه‌هایی است که به استفاده تخصصی و فردی کاربر از اطلاعات کمک می‌کند. این امر باعث می‌شود تا افراد بر اساس نیازهای خاص خود به راحتی از اطلاعات ارائه شده در وب‌سایت استفاده نمایند.

1_ Product, Price, Place, Promotion

2_ Customer value, Customer cost, Customer convenience, Customer communication (4Cs)

3_ Product, Price, Place, Promotion, process, physical evidence, Participants (7Ps)

4_ Interconnection, Interface, Interactivity, Involvement, Information, Individualism, Integrity (7Is)

با توجه به ظهور فن‌آوریهای نوین در محیط‌های اطلاعاتی و دسترسی راه دور به شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، مراجعه حضوری کاربران به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی کاهش یافته است. لذا کتابخانه‌هایی در جذب کاربران بیشتر موفق خواهند بود که در کوتاهترین زمان، بهترین خدمات اطلاعاتی را در اختیار کاربران خود قرار دهند. ایجاد لینک مستقیم و نمایان ساختن کتابخانه در وب‌سایت سازمان‌های مادر، علاوه بر تسریع در دسترسی به اطلاعات، بر اهمیت و جایگاه کتابخانه تاکیدکرده و آینده استفاده از کتابخانه را گسترش می‌دهد.

از جمله مولفه‌های شخصی‌سازی در وب‌سایت کتابخانه‌ها می‌توان به قابلیت دید اشاره کرد. قابلیت دید به عنوان وجود لینک مستقیم از وب‌سایت سازمان به وب‌سایت کتابخانه تعریف شده است. لینک مستقیم به عنوان لینکی است که بلافاصله قابل مشاهده باشد. در نظر گرفتن صفحه‌ای اختصاصی برای کتابخانه‌ها و ایجاد لینک مستقیم از وب سایت سازمان به صفحه کتابخانه امری ضروری و اجتناب ناپذیر به نظر می‌رسد، چراکه بیشتر کاربران و محققان در درجه اول به دنبال لینک مستقیم از سازمان مادر به کتابخانه هستند.

از دیگر موارد مهم در شخصی سازی ، قابلیت خواندن است. با توجه به اهمیت کتابخانه‌های تخصصی به عنوان کتابخانه‌هایی پژوهشی و تحقیقاتی در زمینه‌های گسترده علمی، ضروری است اطلاعات و یافته‌های پژوهشی به زبان‌های بین‌المللی ارائه شود تا در سطح بین‌المللی قابل استفاده باشد. در این میان استفاده از زبان انگلیسی در یک گستره بزرگ، مورد نیاز طیف بیشتری از مخاطبانی است که می توانند بدون هیچ مشکلی از وب‌سایت استفاده نمایند. این امر به ویژه در ارائه خدمات مرجع برای ایجاد آگاهی از ارزش‌های کتابخانه برای پژوهشگران و کاربران در سطح بین‌المللی بسیار مهم است. با توجه به اهمیت کتابخانه‌های تخصصی در امر پژوهش و با توجه به انتشار یافته‌های پژوهشی در سطح جهانی لازم است که کتابخانه‌های تخصصی توانایی خواندن در سطح بین‌المللی را ایجاد کنند که متاسفانه در بسیاری از کتابخانه‌های تخصصی و مهم ایران، این امر نادیده گرفته می‌شود.

توزیع

فراهم‌آوردن و ایجاد لینک به کتابخانه‌های دیگر، در بقا کتابخانه‌ها بسیار مهم است. از این رو به کتابخانه‌هایی که معمولا با بودجه‌های محدودی مدیریت می‌شوند، پیشنهاد می‌شود که از وب جهت تبلیغات کتابخانه خود استفاده نمایند تا افراد بیشتری با فعالیت‌های کتابخانه آشنا شده و از دست‌آوردهای آن استفاده نمایند. لینک‌های مستقیم به گروه‌های وابسته و انجمن‌های کتابداری از جمله روش‌های قابل اتکا در شناساندن اهداف و قابلیت‌های کتابخانه است. فقدان و کمبود چنین لینک‌هایی می‌تواند بر پدیده خودکفایی کتابخانه‌ها تاثیرات بسزایی گذارد.

یکی از جنبه‌های مهم در نشان دادن ارتباط و همکاری میان کتابخانه‌های تخصصی ایجاد لینک‌هایی است که از وب‌سایت کتابخانه به دیگر کتابخانه‌ها داده می‌شود که این امر تمایل آنها را در اشتراک‌گیری اطلاعات و خدمات نشان داده و سبب افزایش استفاده از وب‌سایت کتابخانه و سهولت دسترسی کاربران به دروازه‌های اطلاعات و همچنین امکان تعامل کاربران کتابخانه با

پژوهشگران دیگر مراکز پژوهشی را فراهم می سازد.کتابخانه‌های تخصصی با بهره‌گیری از این امکان می‌توانند به طور پیوسته در تماس با یکدیگر بوده و به کاربرانشان منابع یکپارچه را از آن سوی مرزهای کتابخانه‌ای دیگر ارائه دهند.

ترویج

ترویج، توانایی دسترسی به کاتالیزور و ارتباطات عمومی است که شامل تبلیغات، تصویر، مهارت و آگاهی است. اخبار کتابخانه شامل اخباری درباره برنامه‌های کتابخانه، نمایشگاه‌ها، روزآمدی منابع و اطلاعات کتابخانه، عکس‌های رویدادها و بولتن‌های آنلاین است.

منابع اینترنتی که به وسیله کتابداران تخصصی موضوعی انتخاب و سازماندهی می‌شوند، می‌توانند پژوهشگران و متخصصان را در افزایش کاربرد وب کتابخانه به جای جستجو در اینترنت با استفاده از موتورهای جستجو ترغیب نماید. همچنین از آنجا که کاربران کتابخانه تخصصی، گروه‌های متغیری از افراد با سلایقی متفاوت هستند، لینک به اخبار و روزنامه‌ها نیز می‌تواند از عوامل مهم در ترغیب به استفاده از وب‌سایت کتابخانه باشد.

امروزه یکی از دلایل موفقیت کتابخانه‌ها در جذب کاربران، اطلاع رسانی به موقع و روزآمد در خصوص برنامه‌ها، اخبار و مجموعه منابع کتابخانه می‌باشد. بسیاری از کتابخانه ها توانسته‌اند از طریق ایجاد لینک‌هایی با عنوان تازه‌های کتابخانه و انتشار اخبار کتابخانه از طریق خبرنامه‌ها و بولتن‌های الکترونیکی گام‌های موثری را در بهبود وضعیت اطلاع‌رسانی و آگاهی‌رسانی جاری بردارند.

محصول

محصول کتابخانه‌های تخصصی، اطلاعات، خدمات اطلاعاتی و کتابخانه‌ای هستند که بهترین پاسخگویی را به نیازهای کاربران ارائه دهند. در حقیقت خدمتی که کتابداران به منظور بر آورده ساختن نیاز کاربران انجام می‌دهند؛ محصول یک کتابخانه محسوب می‌شود. مهم‌ترین محصولات یک کتابخانه فهرست‌های کتابخانه، پایگاه‌های اطلاعاتی، محتوای رقومی و خدمات بخش مرجع است. خدمات مناسب، منابع جامع و پایگاه‌های اطلاعاتی غنی در ایجاد اعتماد کاربران و جلب رضایت آنها بسیار اثربخش خواهد بود. گرد آوری و گسترش مجموعه‌های اطلاعاتی کتابخانه براساس نیاز کاربران، توسعه محتوای رقومی، ارائه خدمات اطلاعاتی متناسب با جامعه استفاده کننده و ارتقای سطح کیفی و کمی محصولات وخدمات متناسب با امکانات کتابخانه از جمله ضروریات در دستیابی به این هدف است.

ایجاد لینک تماس با ما در وب‌سایت در شکل یک ایمیل یا لینک به کتابدار برای انجام خدمات مرجع، معروف به از کتابدار بپرس و جمع‌آوری بازخورد نظرات کاربران، از جنبه‌های مهم استراتژی بازاریابی است که دائماً به کاربران یادآوری می‌کند که نظراتشان برای سازماندهی مجموعه مهم بوده و کمکی در ایجاد رابطه میان کتابخانه و کاربران و ارائه خدماتی بهتر و موثرتر خواهد بود.

قیمت

یکی از خصوصیات بارز استراتژی بازاریابی، ارائه خدماتی است که کتابخانه‌ها از طریق وب‌سایت‌های خود می‌دهند. البته لزوماً به معنای ارزش نقدی خدمات ارائه شده نیست، بلکه بازاریابی فرایندی مبادله‌ای است که بهای پرداخت شده می‌تواند در قبال زمان، انرژی یا سایر فرصت‌ها و فعالیت‌های فراهم شده برای مشتری در نظر گرفته شود. با توجه به اهمیت این مؤلفه و نقشی که در کاهش هزینه‌های کاربران خواهد داشت، پیش‌بینی و همکاری در فراهم‌آوری امکانات و تسهیلات لازم در بازیابی سریع منابع اطلاعاتی و ارائه آنها به پژوهشگران عضو کتابخانه و مراجعین دیگر در زیر مجموعه‌های امانت، عضویت، انتخاب علاقه‌مندی‌ها، خدمات تمدید کتاب و ... از طریق وب‌سایت، می‌بایست از مهمترین اولویت‌های هر کتابخانه تخصصی در امر ایجاد ابزارهای بازاریابی باشد.

بررسی شاخص قیمت گویای آن است که کتابخانه‌ها باید مسیرهای متنوع و گسترده بسیاری را در جهت جستجوی اطلاعات برای کاربرانشان ایجاد نمایند. از این رو باید فعالیت‌های خود را توسعه داده و به کاربرانشان اجازه دهند که بدانند در مجموعه چه اتفاق می‌افتد، چه مجموعه‌های جدیدی درکتابخانه وجود دارد و کتابخانه خدمات الکترونیکی خود را چگونه در جهت تکمیل و پاسخ به تقاضای کاربرانش در بهبود و سرعت بخشیدن دسترسی آنها، ارائه خواهد داد.

نتایج و پیشنهادات

امروزه با ظهور فن‌آوری‌های اطلاعاتی نوین، کتابخانه‌ها می‌بایست به تقویت و تکمیل وب‌سایت‌های و پورتال‌های کتابخانه‌ای خود پرداخته و آنها را تبدیل به ابزاری در شناسایی و کارایی هرچه بیشتر کتابخانه نمایند. کاربران چنین کتابخانه‌هایی نیز با پیشرفت هرچه بیشتر اینگونه ابزارها، انتظار دریافت خدمات بهتر و کاربردی‌تری از کتابخانه‌ها دارند. کتابخانه‌های تخصصی نیز می‌بایست با توجه به اهمیت روزافزون وب‌سایت‌ها و پورتال‌ها، آنها را به عنوان ابزار موثری در امر اطلاع، ارائه خدمات بیشتر و بهتر و در نهایت بازاریابی کتابخانه استفاده نمایند.

با رشد روزافزون اطلاعات و ایجاد دسترسی آزاد به اطلاعات در فضای مجازی و وجود رقبایی مانند گوگل و یاهو، ضروری است که کتابخانه‌های تخصصی استراتژی‌های مناسبی برای جذب مشتری بیشتر اتخاذ کنند. کتابخانه‌ها باید با به‌کارگیری طرح‌ها و ابزارهای بازاریابی، ارزش کتابخانه را از دیدگاه کاربران افزایش داده و کاربران را برای ادامه استفاده از وب‌سایت‌های کتابخانه‌ای تشویق و ترغیب کنند. این کتابخانه‌ها فرصت دارند تا از طریق وب، خود را به جامعه تحقیقاتی و پژوهشی نشان دهند، اما توجه آنها بیشتر باید بر این متمرکز باشد که کاربران آنها چه می‌خواهند. این مطالعه به بررسی تعدادی از کتابخانه‌های تخصصی می‌پردازد که با به‌کارگیری استراتژی‌های بازاریابی توانسته‌اند از آن به عنوان ابزاری برای معرفی فعالیتها و قابلیت‌های خود در وب‌سایت‌هایشان استفاده کنند.

البته کتابخانه‌های تخصصی گام‌های اولیه را در راستای اجرای بازاریابی اطلاعات در سازمان‌های متبوع خود برداشته‌اند اما بسیار ابتدایی و ضعیف عمل کرده و نیاز به تلاش‌های بیشتری برای بهبود قابلیت‌های اجرایی در وب‌سایت های خود دارند.

امروزه کتابخانه‌ها باید به سویی حرکت کنند که بر اساس آن، فرایند رشد مجموعه بیش از پیش استاندارد شده و این استانداردسازی را در محتوای مجموعه نشان دهند. اغلب کتابخانه‌های تخصصی در حوزه های موضوعی مرتبط به‌رغم وجود برخی تفاوت‌های موضوعی خاص در برخی رشته‌ها، کاربران مشابهی دارند؛ البته تفاوت‌ها به میزان و حجم مجموعه‌ها باز می‌گردد تا به محتوای کتابها و مجله‌ها، امری که خواه ناخواه بر قابل پیش‌بینی بودن فعالیت کتابخانه تاثیر مثبت می‌گذارد. پیامد چنین امری، جذب مشتریان خاص‌تر و بیشتر برای کتابخانه‌ای است که به اصول بدیهی بازاریابی در این رابطه توجه بیشتری کند.

بازاریابی عمدتا در راستای آگاهی است. بنابراین ارتباطات، کلید استراتژیکی در تاثیر بازاریابی است. بازاریابی درکتابخانه‌های تخصصی بدین معنا است که کاربران در زمانی که نیاز به اطلاعات دارند، به کتابداران ارجاع داده شوند و به کتابخانه در تکمیل نیازهایشان اعتماد کنند و بیشتر از همه باور کنند که کتابخانه از نیازهایشان حمایت می‌کند. بنابراین کانال‌های ارتباطی باز با کاربران از طریق خدمات مرجع دیجیتال یا گفتگوی آنلاین یا هر فرم وبی دیگر می‌تواند قدم به قدم و آهسته کاربران را به کتابخانه وابسته نماید. تعهد بیشتر نسبت به بازخورد کاربران می‌تواند به احساس تعلق یا وفاداری آنها در استفاده از وب منجر شود. مطالبات کاربران به طور فزاینده‌ای پیچیده شده‌اند، مفاهیم بازاریابی امکانات چالش برانگیزی را برای کتابخانه‌ها ارائه می‌کنند تا بدانند که چگونه استراتژی‌های موفق را برای همکاری‌های آینده‌نگر به عنوان وسیله‌ای در دفاع از ارزش‌های خود توسعه دهند. به کارنگرفتن مولفه‌های بازاریابی در وب سایتهای کتابخانه‌ای، منجر به عدم آگاهی کاربران از منابع و اطلاعات و در نتیجه عدم موفقیت کتابخانه‌ها در ارائه خدمات مطلوب خواهد شد.

از این رو پیشنهاد می‌شود:

۱. طراحان وب‌سایت‌ها و مدیران این کتابخانه‌ها در طراحی و مدیریت وب‌سایت‌های کتابخانه خود، از ابزارها و مولفه‌های بازاریابی مطرح شده در این پژوهش در راستای اهداف و عملکرد سازمان متبوع خود بیشتر استفاده کنند تا کتابخانه‌های تخصصی در امر بازاریابی در وضعیت مطلوبی قرار گیرند.
۲. تاسیس بخش برنامه‌ریزی اطلاعات در معاونت پژوهشی سازمان (با توجه به اینکه کتابخانه‌های تخصصی معمولا زیرمجموعه معاونت پژوهشی هستند).
۳. نیاز سنجی و انجام نظرسنجی‌ها برای آشنایی هرچه بیشتر با نیاز مخاطبان کتابخانه در عصر فن‌آوری اطلاعات.
۴. به‌کارگیری نیروهای متخصص و آشنا با طراحی وب‌سایت و اصول بازاریابی در کتابخانه‌ها.

۵. روزآمدسازی سریع اطلاعات در وب سایت کتابخانه که منجر به بهره‌گیری بیشتر از منابع کتابخانه، استفاده آسان منابع برای کاربران، صرفه‌جویی در هزینه‌های استفاده از خدمات و شیوه‌های سریع ارتباط با کاربران و دسترسی به بازخوردهای ارائه خدمات خواهد شد.

۶. هماهنگی و یکدستی در ایجاد وب سایتهای کتابخانه ای در جهت تعامل هرچه بیشترکاربران کتابخانه‌های تخصصی.

منابع

ـ عصاره، فریده؛پاپی، زینب. ارزیابی کیفیت تارنما (وب‌سایت)های کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران به منظور ارائه پیشنهادهایی در جهت ارتقای کیفیت آنها.پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات.۲۳(۴):ص.۳۵ـ۶۹.

ـ گوهری، حمیده؛ رحمتی‌تاش، مریم؛ تاجداران، منصور (۱۳۸۸). بررسی میزان استفاده کتابخانه‌های عمومی شهر تهران از اصول بازاریابی. فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۵(۵۹)، ۱۲۵ـ ۱۲۶.

ـ نوشین‌فرد، فاطمه؛ ضیایی، ثریا (۱۳۹۰). آمیخته بازاریابی در وب‌سایت کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های ایران. تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی. ۴۵(۵۶): ص. ۷۷ـ۹۶.

Nims, J.K. (1999). “Marketing library instruction services :changes and trends’, Reference Services Review. Vol 27 (3), pp. 249_53

Martey, A.K. “Marketing products and services of academic libraries in Ghana”. Libri, Vol.50 (2000): 261 _ 268. [on_line]. Available: http: / / www.elsevier. com

Siess, J.A. (2003). The visible Librarian: Asserting your value with marketing and advocacy, American Library association, Chicago, IL.

Wenghong, j. (2006). “Marketing and service promotion practices in the LCAS”, Libraary Management, Vol. 27 (6 / 7), pp. 336_43

معرفی پایگاه‌های ایرانشناسی

مؤسسه انگلیسی مطالعات ایران (مؤسسه ایران‌شناسی بریتانیا)

The British institute of Persian Studies (BIPS)

http: / /bips.ac.uk

زهره شیرین‌بخش

مؤسسه انگلیسی مطالعات ایران (مؤسسه ایران‌شناسی بریتانیا) در سال ۱۹۶۱ م تأسیس شده و محل استقرار: انگلستان، لندن است. مؤسسه انگلیسی مطالعات ایران برای مطالعه میراث و فرهنگ ایران در زمینه زبان، ادبیات، هنر، مردم و باستان‌شناسی تشکیل شده است و توسط آکادمی انگلستان (British Academy) حمایت می‌شود. این مؤسسه برای تحقق اهداف خود اقدام به برپایی سمینارها و کارگاه‌ها، سخنرانی، چاپ نشریات و حمایت از پروژه‌های تحقیقاتی محققان علوم انسانی در زمینه مطالعات ایران در سراسر جهان می‌نماید.

هدف اصلی این مؤسسه که پنجاهمین سال فعالیت خود را در سال ۲۰۱۱ م جشن گرفت؛ ارتقا و حمایت از فعالیت‌های تحقیقاتی درباره ایران و جهان ایرانی است و از زمان تأسیس در سال ۱۹۶۱ م، در به روز رسانی فعالیت‌های تحقیقاتی، افزایش قابلیت علمی، ارتقا فهم و دانش عمومی از ایران و انجام فعالیت‌های مطالعاتی در سطوح بالاتر آموزشی، نقش مهمی ایفا کرده و در هدایت و حمایت بسیاری از تحقیقات محلی و بین‌المللی مربوط به ایران فعال بوده است. به عنوان مثال درآخر ین مورد از این دست می‌توان به نخستین پروژه «مقایسه جامع سکه‌های ساسانی» (موزه بریتانیا و موزه ملی ایران) و آماده سازی نخستین مجموعه الکترونیکی چاپ‌های مختلف نسخه‌های خطی شاهنامه در طول ۶۰۰ سال گذشته (که درکالج پمبرو کمبریج انجام شده) اشاره کرد.

عضویت در این مؤسسه برای علاقه‌مندان به مسائل ایران وجهان ایرانی آزاد است. همچنین مؤسسه آمادگی پشتیبانی از دانشجویان فعال در طیف گسترده‌ای از تحقیقات مورد حمایت مؤسسه را در سراسر دانشگاه‌های انگلیس دارد.

فعالیت‌ها

طیف فعالیت‌های موسسه بسیار گسترده است و از جایزه چاپ و انتشار، ارائه بورس‌های سالیانه تحقیقاتی، سفرهای تحقیقاتی، کنفرانس، سخنرانی، گردهمایی، چاپ مجله‌های چون نشریه «ایران» و سری انتشارات متنوع دیگر، حمایت مالی محققان ایرانی، مبادلات دانشگاهی، سازماندهی کنفرانس‌های بین‌المللی مرتبط با ایرانشناسی، آموزش زبان فارسی در سطوح

مختلف و همین طور تأسیس مرکز وکتابخانه‌ای در تهران برای حمایت‌های مالی وتحقیقاتی و آموزشی را در برمی‌گیرد.

این موسسه دفتری نیز درتهران (خیابان شریعتی، باغ قلهک) دارد. این دفتر با دراختیار داشتن کتابخانه‌ای بیش از ۴۰۰۰۰ جلد کتاب و آرشیوی از نقشه، عکس، نسخه‌های خطی و سایر موارد آرشیوی پذیرای دانشجویان عضو موسسه است.

مسئولان

اعضاء هیئت رئیسه: پروفسور علی انصاری (۱۶ـ۲۰۱۳)، نایب رئیس: پروفسور چارلز ملویل Charles Melville

منشی افتخاری: دکتر الیور باست oliver bast، پروفسور ادموند باسورت Edmund Basworth، پروفسور پائول لافت Paul Luft، پروفسور دیوید استروناک David Stronach.

اعضاء علمی و کارکنان

دکتر لادنا کبرنیا، پروفسور جیمز آلن James Allan، دکتر رسام الوندی، پروفسور سوسن بابایی، دکتر جان کرتیس John Curtis، خانم نرگس فرزاد، دکتر ملانی گیبسون Melanie Gibson، پروفسور ربرت گلیو Robert Gleave، دکتر کامرون پتری Cameron Petrie، دکتر لوید ریدجئون Lloyd Ridgeon، پروفسور ابرهارد سوئر Eberhard Sauer.

انتشارات

مجله ایران: این مجله به صورت سالانه و از سال ۱۹۶۳ چاپ می‌شود. محتوای این مجله از نظر موضوعی شامل مقالاتی در حوزه هنر، تاریخ، باستان‌شناسی، ادبیات، زبان‌شناسی، دین و فلسفه ایران و از نظر زمانی در محدود دیرینه سنگی تا دوران قاجار را در بر می‌گیرد. مقالات به سه زبان انگلیسی، فرانسه و آلمانی چاپ می‌شود. دکتر کامرونپتری(Camerom Petrie) استاد دانشگاه کمبریج به عنوان سر ویراستار درکنار گروهی از محققان بین‌المللی، نظارت بر مطالب نشریه را بر عهده دارد. جلد ۵۰ (آخرین جلد چاپ شده) این نشریه درسال ۲۰۱۲ م به چاپ رسیده است.

مجموعه کتاب‌های مطالعات ایران شامل: «حافظ و همعصرانش»، «ایران درمیان ناسیونالیسم اسلامی و سکولاریسم»، «زینت تاریخ»، «مقبره‌های سلسله‌صفوی»، «کتاب ایلخانی معراج»،

«سیاست در ایران عصرصفوی»، «ساختن ایران جدید» و «انقلاب‌ها و اصلاحات در ایران جدید»

مجموعه کتابهای مطالعات باستان‌شناسی:«سیراف: تاریخ، توپوگرافی و اقلیم»، «قدرت امپراتوری ایران»، «ایران باستان و همسایگانش»، «ایران در اوایل دوره نوسنگی»، «سیراف: مسجدجامع»، «سیراف، سکه‌ها و سنگ نبشته‌ها»، «نقشه‌های کاوش سیراف»، «آثار تاریخی مرو»، «نوشیجان: یافته‌های کوچک»

سایر موارد ازجمله «اسلام شیعه و هویت» (بررسی تحولات دین و سیاست در جامعه جهانی اسلام) و «هنر و باستان‌شناسی ایران باستان»

در کتابخانه بنیاد ایران‌شناسی مجموعه کتابها و مقالات ذیل از این انتشارات موجود است:

- Persian steel: : the Tanavoli collection/ James Allan and Brian Gilmour
- The Coins and Monumental Inscription/ By Nicholas M. Lowick 6145
- Pasargadae: a report on the excavations conducted by theBritish Institute of Persian Studies from 1961 to 1963/ David Stronach
- Nush_i Jan I: the major buildings of the Median settlement/ by David Stronach & Michael Roaf
- The Congregational mosque and Other Mosques From the Ninth to the Twelfth Centuries/ by David Whitehouse
- Siraf: history, topography and environment / David Whitehouse ; with contributions by Donald S. Whitcomb and T. J. Wilkinson
- Iran Journal of the British Institute of Persian Studies. English, 1963: v1_2011:v49

فراخوان همایش

دومین همایش بین‌المللی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی : گذشته و حال

اهداف همایش

- آشنایی با آخرین دستاوردهای پژوهشی در زمینه زبان ها و متون ایرانی باستان، میانه و نو
- بررسی گستره زبانهای ایرانی به عنوان یکی از عوامل پیوند میان ملتهای منطقه
- ایجاد انگیزه در پژوهشگران جوان برای مطالعات ژرف در عرصه زبان‌شناسی ایرانی

محورهای همایش

- پژوهش‌های تازه در زمینه زبان‌ها و متون ایرانی باستان (فارسی باستان، اوستایی، سکایی و مادی)
- پژهش‌های تازه در زمینه زبان‌ها و متون ایرانی میانه غربی (پارتی و فارسی میانه)
- پژوهش‌های تازه در زمینه زبان‌ها و متون ایرانی میانه شرقی (سغدی، ختنی، خوارزمی و بلخی)
- پژوهش‌های تازه در زمینه متون کهن فارسی از منظر زبان‌شناسی
- جغرافیای زبان فارسی
- رابطه زبان‌های ایرانی با دیگر زبان‌ها در طول تاریخ
- پژهش‌های تازه در زمینه گویش‌های ایرانی نو غربی و شرقی

اگرچه تاکید محور همایش بر زبانها و گویش‌های ایرانی است، مطالعات در زمینه زبانشناسی متون کهن ایران نیز پذیرفته می‌شود.

شایان ذکر است مقالات پذیرفته شده در این همایش در مجموعه مقالات منتشر خواهد شد.

زمان برگزاری همایش: ۱۴ و ۱۵ دی ماه ۱۳۹۳

زمان دریافت چکیده مقالات: ۳۰ خرداد ماه ۱۳۹۳

زمان دریافت اصل مقاله: ۳۰ شهریور ماه ۱۳۹۳

اعلام نتایج مقالات: ۳۰ آبان ماه ۱۳۹۳

مکان همایش: مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی

نشانی دبیرخانه همایش: تهران، نیاوران، کاشانک، نرسیده به آجودانیه، مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

تلفن: ۲۲۲۹۷۶۲۶ **داخلی:** ۲۸۴

ایمیل: info@icild.ir

سایت همایش: http://www.icild.ir

نخستین همایش ملی نگاهی نو به ادبیات عامه

محورهای همایش

- پیدایش ادبیات عامه و نقش آن در تکوین انواع ادبی
- تاریخچهٔ پژوهش در ادبیات عامه
- روش‌شناسی تحقیق و مطالعه در ادبیات عامه
- معرفی و نقد شیوه‌های پژوهشگران ایرانی و خارجی در حوزهٔ ادبیات عامه
- مباحث نظری دربارهٔ ادبیات عامه (تعریف، ویژگی‌ها، چهارچوب‌ها، عناصر، گونه‌ها و...)
- نسبت و تعامل ادبیات رسمی و ادبیات عامه
- ادبیات داستانی عامه (گونه‌ها، ریخت‌شناسی، معرفی قصه‌ها، بن‌مایه‌ها و...)
- شعر عامه و بومی‌سروده‌ها
- بررسی زیبایی‌شناختی ادبیات عامه
- ادبیات عامه و هستی‌شناسی
- ادبیات عامه و نقش آن در وحدت ملّی
- ادبیات عامه و اسطوره
- آیین‌های نمایشی عامه
- رابطه و نسبت هنرهای عامه با ادبیات عامه
- مطالعات تطبیقی در ادبیات عامه
- مخاطب‌شناسی و ادبیات عامه
- ادبیات عامه و ادبیات کودک و نوجوان
- ادبیات عامه و (جامعه‌شناسی، روانشناسی و رسانه)
- ادبیات عامه و پویانمایی
- و هر گونه پژوهش و بررسی انتقادی در حوزهٔ ادبیات و فرهنگ عامه

مقالات پذیرفته‌شده به شکل مجموعه مقالات به چاپ خواهد رسید. مقالات برگزیده نیز در مجلات علمی- پژوهشی گوهر گویا، فنون ادبی، مطالعات ادبیات کودک و یک شماره از فصلنامه علمی- پژوهشی فرهنگ و ادبیات عامه به شکل ویژه‌نامه منتشر خواهد شد.

زمان برگزاری همایش: ۴ – ۶ بهمن ماه ۱۳۹۳

دریافت چکیده مقاله: ۱۳۹۳/۵/۱۵

اعلام نتایج داوری چکیده‌ها: ۱۳۹۳/۶/۱۵

دریافت اصل مقاله: ۱۳۹۳/۷/۱

اعلام نتایج داوری: ۱۳۹۳/۸/۱۵

نشانی دبیرخانه همایش: رفسنجان، دانشگاه ولی‌عصر(عج)، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، طبقهٔ سوم، دبیرخانه همایش

شماره تماس و دورنما: ۳۲۰۲۴۷۵ ـ ۰۳۹۱

سایت همایش: http://cnf.vru.ac.ir/adabiat

معرفی کتابهای جدید در حوزه ایران‌شناسی

۱. امپراتوری اشکانی و اسناد و منابع آن

گردآوری: یوزف ویزهوفر

مترجم: هوشنگ صادقی و ....

ناشر: فرزان روز

چکیده: کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است حاوی جدیدترین پژوهش‌ها درباره سلسله اشکانی که در همایشی در شهر اوتین آلمان به سرپرستی یوزف ویزهوفر برگزار شده است.در مقدمه مترجمین آمده است: «کتاب فراروی خواننده به دلیل گردآوری مجموعه آگاهی‌های مربوط به اشکانیان و بازگویی تقریباً همه برداشت‌های دانشوران در خصوص تاریخ و فرهنگ اشکانیان، بر آن است با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش‌های هخامنشیان که موجب دیدگاه‌های نوی و سرنوشت‌سازی برای تاریخ آن دوران شد، با این روش به تاریخ اشکانیان و مسائل آن نیز بپردازد.هر چند هنوز هم پاره‌ای بر مرده‌ریگ یونانی در آسیای پیشین تأکید می‌کنند و از این رو دستاورد هخامنشیان را دست‌کم یا حتی نادیده می‌گیرند، اما امید می‌رود ادامه بحث به نزدیکی آراء و نظرات دانشوران رشته‌های مختلف بیانجامد و امکان دستیابی به مسائل ناگشوده تاریخ اشکانیان را فراهم آورد.»

فهرست مطالب کتاب به ترتیب زیر است:اسناد باستان‌شناختی درباره امپراتوری اشکانیان ، اسناد (نوشتاری) از ایران و میان رودان ، نوشته‌های یونانی و رومی باختر زمین، نوشته‌های ارمنی و چینی، شواهد سکه شناختی اشکانیان و هند و پارتیان ، مدارکی راجع به بخش‌های امپراتوری و شهرهای اشکانی

۲. تاریخ و فرهنگ جوانمردی

تالیف:سید مسعود رضوی

ناشر: اطلاعات

چکیده: این اثر، پژوهشی است در شرح فرهنگ، پیشینه و تاریخ آیین فتوت و جوانمردی در ایران، که سرگذشت و اصول و منابع و اصطلاحات و فرهنگ جوانمردی را توصیف و تحلیل کرده است. کتاب حاضر افزون بر دیباچه، شامل ۲۲ مقاله و گفتگو می‌شود که در پنج بخش تنظیم شده است: که شامل مقالات، تصحیح متون، و گفت‌وگو و کتاب‌شناسی است. در بخش نخست، تاریخ و مسایل جوانمردی با ارائه شش مقاله ، به موضوعاتی چون تاریخ فتوت بعد از عصر ناصر، جوانمردی زنان، پیشوای جوانمردان و سرچشمه‌های تکوین آیین فتوت در تاریخ فرهنگ اسلامی پرداخته است. در بخش دوم که درباره فتوت‌نامه‌هاست، تعدادی از فتوت‌نامه‌های موجود معرفی شده‌اند و نکاتی پیرامون آن‌ها ذکر شده است. مقالاتی از «هانری کربن»، «محمدجعفر محجوب»، «سیدمسعود رضوی»، «مهرداد بهار» و ... درباره حاشیه فتوت و جوانمردی، در بخش سوم درج شده است. دو بخش پایانی نیز به ذکر چند گفت‌وگو و معرفی برخی از منابع و کتاب‌های موجود در این زمینه اختصاص دارد. پایان بخش کتاب، نمایه است که به نام‌ها، جای‌ها، کتاب‌ها و رساله‌ها می‌پردازد.

مؤلف اثر در نگارش مقدمه کتاب؛ جوانمردی و عیاری را جلوه‌ای از روح بلند و نجیب ایرانی برشمرده که به تداوم فضایل اخلاقی درمیان همه طبقات اجتماعی مدد رسانده است. وی در توضیح اهمیت این پدیده در تاریخ و فرهنگ ایران، جنبه‌های بارز و قابل احیای جوانمردی برای عصر حاضر را برشمرده و دلایل توجه به این مساله را در عصر حاضر مورد تحلیل و بررسی قرار داده است.

این کتاب به پاس خدمات و پژوهش‌های کم نظیر ایران شناس و محقق برجسته ایران، استاد ایرج افشار به آن استاد فقید تقدیم شده است.

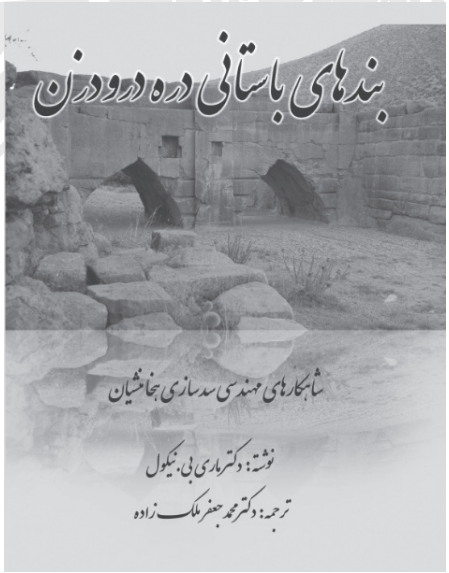

۳. بندهای باستانی دره درودزن: شاهکارهای مهندسی سدسازی هخامنشیان

تألیف: ماری بی نیکول

ترجمه: محمدجعفر ملکزاده

ناشر: نوید شیراز

چکیده: این کتاب مجموعه ای از مقالات به زبانهای انگلیسی و آلمانی و ترجمه آنها و مجموعه عکسهای بندهای باستانی دره درودزن از سال ۱۹۳۵ تا ۲۰۱۲ را در بر می گیرد که از بایگانی های سازمان میراث فرهنگی، کتابخانه های ایران و آمریکا و افراد مختلف دارنده این عکسها جمع‌آوری شده است. مترجم کتاب ، هدف از انتشار این اثر پژوهشی را بررسی مطالعات صورت گرفته توسط محققین خارجی در خصوص بندهای باستانی دره درودزن عنوان کرده است. وی در پیشگفتار کتاب، ضرورت تدوین و ترجمه این اثر را چنین بیان کرده است:

آگاهی یافتن از چون و چند حرفه مهندسی سدسازی در ایران باستان و ارائه آن به ایرانیان و جهانیان

آگاهی از دانش مصالح شناسی و اطلاعات هیدرولیکی مهندسان ایرانی در سده های پیش

ثبت این اثر تاریخی در سیاهه ملی یا جهانی

به ثبت رسیدن یک رویداد تاریخی نجات بخشی که ممکن است در دیگر پروژه های سدسازی هم به کار آید.

برخی از تصاویر این کتاب که برای نخستین بار منتشر می شود منحصر به فرد است و منبع مناسبی برای پژوهش های دانشگاهی و تحقیقات علمی است.

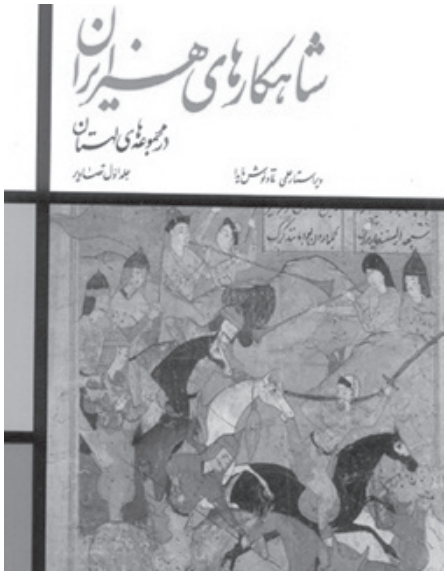

۴. شاهکارهای هنر ایران در مجموعه های لهستان

مترجمان: مهدی مقیسه، داود طبایی

ناشر: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران

چکیده: این کتاب ارزشمند حاوی بیش از ۴۰۰ اثر به نمایش درآمده در نمایشگاه مجموعه شاهکارهای هنر ایران است که در سال ۲۰۰۲ به عنوان بزرگ‌ترین نمایشگاه هنر ایرانی در موزه ملی لهستان برگزار گردید. این مجموعه به ارائه آثار عصر صفوی بصورت مجموعه‌ای متنوع از نقاشی‌های مینیاتورِ آثار ادبی و نسخِ خطّی مذهبی ،جلدهای تزیین شده از برجسته‌ترین نگارگرها و خوش‌نویسان ایران از جمله بهزاد، رضاعباسی، شاه محمود نیشابوری، سلطان حسین و میرعلی پرداخته است. همچنین نمونه هایی از بهترین فرش‌ها، منسوجات و سلاح‌های تولید شده در قرن‌های ۱۶ تا ۱۸ میلادی در ایران ؛ مجموعه‌ای غنی از منسوجات ابریشمی و گلدوزی شده، پارچه‌هایی منقّش به نقوش پیکره ای و دستارهایی مزیّن به تارهای طلا و نقره، سکه ها، سفال و آبگینه و جنگ افزارهایی را نیز شامل می‌شود.

جلد اول کتاب مشتمل بر تصاویر در هشت بخشِ نقاشی، طراحی و خوشنویسی، قالی و منسوجات، جنگ افزار، ظروف فلزی، سفالینه و کاشی، آبگینه، سکه و هنر اروپایی همراه با شرح فارسی و انگلیسی تصاویر است. جلد دوم کتاب نیز به مقالات و شرح تفصیلی تصاویر جلد اول اختصاص دارد.

مقالات این کتاب به سرپرستی پرفسور تادیوش مایدا و به قلم هشت نفر از متخصصان هنر ایران از سراسر جهان است. عناوین مقالات این کتاب به این شرح است: ایران، تجسم عالم خیال، روابط متقابل لهستان و ایران، نقاشی ایرانی، سرو و گل و بلبل: قالی های ابریشمین ایرانی در مجموعه های لهستان، قالی ایرانی: آیینه و استعاره، تاریخچه سفالینه‌های ایرانی، چینی‌های ایرانی، جنگ افزارهای ایرانی و چند مقاله دیگر.

۵. فرهنگ جامع زبان فارسی (جلد اول)

نویسنده: گروه فرهنگ‌نویسی فرهنگستان زبان و ادب فارسی
زیر نظر علی‌اشرف صادقی
ناشر: فرهنگستان زبان و ادب فارسی

چکیده: فرهنگ جامع زبان فارسی، فرهنگی تاریخی است؛ به این معنا که از آغاز ادبیات فارسی شواهد واژگان را استخراج کرده و به طور مشخص به آن پرداخته شده است.این واژه‌نامه که در گروه فرهنگ‌نویسی فرهنگستان زبان و ادب فارسی و زیر نظر دکتر علی‌اشرف صادقی فراهم آمده، فرهنگی تاریخی است و بر پایهٔ پیکره‌ای بزرگ از متن‌های معتبر فارسی، دربرگیرندهٔ بیش از هزار عنوان متن، از سدهٔ چهارم هجری تا دورهٔ کنونی و حتّی نوشته‌های وب‌گاه‌ها، نوشته شده است. برای هر یک از معنی‌های واژه‌های این فرهنگ، به جز برخی واژه‌های علمی و فنّی، از هر سده جمله‌هایی، که دربردارندهٔ آن واژه هستند، آورده شده است.در برابر هر واژه آگاهی‌های دیگری از جمله ریشه‌شناسی کوتاهی داده شده است.

از جملهٔ ویژگی‌های منحصربه‌فرد فرهنگ جامع زبان فارسی، همان گونه که از نام آن برمی‌آید، اشتمال آن بر تمام ادوار زبان فارسی است. مبتنی بودن بر یک پیکرهٔ عظیم رایانه‌ای، تاریخی بودن، در بر داشتن ریشه‌شناسی، در بر داشتن لغات علمی امروز همراه با تعریف موجز و دقیق آن‌ها، در بر داشتن مصوّبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی، و کاربرمدار بودن، از دیگر ویژگی‌های فرهنگ جامع زبان فارسی است. تمام نکات مربوط به ساختار مدخل‌ها، نحوهٔ ضبط و درج آن‌ها در فرهنگ، نحوهٔ درج زیرمدخل‌ها، شیوهٔ به دست دادن تعریف یا معانی، دسته‌بندی معانی، ارجاع‌های متقابل، آوردن گونه‌های مختلف و املاهای دیگر مدخل‌ها، اطلاعات تکمیلی و اضافی، ریشه‌شناسی و اشاره به صورت‌های واژه در زبان‌های میانه و باستانی ایران تا هندواروپایی مادر و اشاره به آن دسته از زبان‌های ایرانی که مستقیماً به زبان فارسی ارتباط ندارند و نیز اشاره به گویش‌های ایرانی جدید و جز آن‌ها پیش‌بینی شده است.

معرفی آخرین پایان‌نامه‌های دفاع شده در بنیاد ایران‌شناسی

۱. تاریخچه شکل‌گیری و روند تحول باستان شناسی در ایران.

پژوهشگر: مریم رفیعی آتانی

استاد راهنما: هایده لاله

رشته: ایران‌شناسی، گرایش عمومی

چکیده: ایران با داشتن منابع و آثار باستانی متعدد از مناطقی است که همواره مورد توجه باستان‌شناسان بوده است. فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران از اواسط قرن ۱۹ آغاز شد و تا امروز ادامه دارد. پیش از آنکه غربیان به بررسی‌های باستان‌شناسانه در ایران بپردازند و شناخت جدیدی را از این آثار به جهان ارائه کنند، مردمی که در کنار این آثار زندگی می‌کردند در برخوردها و تعاملات روزمره خود عقاید و باورهای خاصی را نسبت به آن‌ها داشتند. پژوهش‌های باستان‌شناسی معمولاً شکل این تعاملات را عوض می‌کنند و به آن جنبه علمی می‌دهند و از این منظر بر هویت فرهنگی افراد تأثیر می‌گذارند. هویت فرهنگی یک ملت هم از آثار فرهنگی گذشتگانش تأثیر می‌پذیرد و هم اینکه با تعریف خود در طول زمان مشخص می‌کند که چه آثاری را باید در زمره میراث فرهنگی آن ملت دانست. در این بین باستان‌شناسی بر هر دو جنبه تأثیرگذار است. باستان‌شناسی با کشف و بررسی آثار گذشتگان، آن‌ها را به ملت‌ها ارائه می‌دهد و از طرف دیگر ملت‌ها با تأثیرپذیری از اطلاعات باستان‌شناسانی به تعریف و تکمیل هویت خود می‌پردازند. این ویژگی باستان‌شناسی باعث شده است تا به هنگام شکل‌گیری دولت ـ ملت‌ها، دولت‌های جدید در توجیه حاکمیت خود و اتحاد ملت‌ها از باستان‌شناسی در کسب مدارک و شواهد تاریخی برای این اهداف استفاده کنند. مدارک باستان‌شناسی در ایران پس از مشروطه اهمیت یافت و با تأسیس اولین موزه ملی، دولتمردان ایرانی درپی بازیابی هویت ایرانی برآمدند و در این مسیر از اشیا و آثاری که معرف تاریخ و فرهنگ ایران بود کمک گرفتند. در دوره پهلوی نیز با اوج گرفتن حرکت‌های ناسیونالیستی و با هدف ساخت ایرانی نوین بیش از پیش به ایران باستان توجه شد و لزوم شواهدی که سیاست‌های دولت را توجیه نماید، احساس گردید. هدف دولت در ساخت ملت واحد تحت لوای یک حکومت مقتدر مرکزی، توجه آن را به سوی باستان‌شناسی جلب کرد و باستان‌شناسی ایران در مسیر اهداف فرهنگی دولت قرار گرفت.

۲. شهر کاشان

پژوهشگر: علی طاوسی
استاد راهنما: مهران سهراب‌زاده
رشته: ایران‌شناسی، گرایش تاریخ

چکیده: تحقیق حاضر در جهت اهداف مطالعاتی بنیاد ایرانشناسی در مطالعهٔ همه جانبه شهرهای ایرانشهر صورت گرفته است. در این پژوهش، شهر کاشان واقع در شمال استان اصفهان مورد بررسی قرار گرفته است. کاشان یکی از شهرهای قدیمی و کهن به شمار می‌آید. وجود تپه‌های باستانی سیلک در این منطقه دلالت بر تعلق این شهر به قبل از اسلام دارد. علاوه بر آن تأثیر اسلام در آثار معماری این شهر به خوبی دیده می‌شود. روش‌های استفاده شده در این پژوهش کتابخانه‌ای و میدانی بوده‌اند. در روش کتابخانه‌ای ضمن استفاده از منابع معتبر و قدیمی سعی شده است تا از اطلاعات به روز نیز استفاده شود. در روش میدانی از طریق مصاحبه و گفتگو با مسئولین شهر و همچنین در بخش آداب و رسوم از افراد مسن و با تجربه استفاده شده است. هدف از انجام این پژوهش نشان‌دادن ساختارهای شهر کاشان در ابعاد مختلف جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و معماری و نیز تحولاتی است که در این شهر صورت گرفته است.

۳. انسان آرمانی در عرفان ایرانی با تکیه بر اشعار مثنوی معنوی مولانا و دیوان حافظ.

پژوهشگر: سید مجید سادات کیانی
استاد راهنما: سیدحسن شهرستانی
رشته: ایران‌شناسی، گرایش عمومی

چکیده: مفهوم انسان آرمانی همیشه در طول تاریخ بشر مورد بحث و بررسی بوده است. در عرفان و تصوف ایرانی نیز این موضوع به طور گسترده‌ای مطرح است و عرفا در این باب آثار فراوانی از نظم و نثر از خود به جای‌گذاشته‌اند. در این پژوهش تلاش بر این است تا با تمرکز بر کتاب مثنوی معنوی مولانا و دیوان خواجه حافظ سیمای انسان آرمانی و کامل از دیگاه این دو عارف و شاعر بزرگ ایرانی تا حد امکان و به صورت شفاف شناخته شود. تحقیق حاضر شامل‌شش فصل است:۱ ـ شرح احوال مولانا ۲ـ شرح احوال حافظ ۳ـ انسان آرمانی(انسان کامل) ۴ـ انسان و جایگاه او در اندیشه مولانا و حافظ ۵ـ انسان آرمانی (کامل) در مثنوی معنوی ۶ـ انسان آرمانی (کامل) در دیوان حافظ.

معرفی ایرانشناسان

دکتر حکمت‌الله ملاصالحی

دکتر حکمت‌الله ملاصالحی استاد دانشگاه‌های تهران و نخستین پژوهشگری است که مباحث عمیق و دشوار دانش نوظهور «فلسفه باستان‌شناسی» را در ایران پی‌ریزی کرده است. در سال ۱۳۲۹ در شهرستان طالقان در خانواده‌ای مذهبی زاده شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را به تناوب در طالقان و تهران سپری کرد و در سال ۱۳۴۹ موفق به دریافت دیپلم ادبی شد. در همان سال در کنکور سراسری شرکت کرد و در سال ۱۳۵۳ در رشته باستان‌شناسی و هنر از دانشگاه تهران لیسانس گرفت. در سال ۱۳۵۴ با تشویق و یاری استاد مهرداد بهار، دکتر سیمین دانشور و دکتر یوسف مجیدزاده به یونان رفت و در سال ۱۳۶۴ موفق به دریافت دکتری باستان‌شناسی و تاریخ با درجه عالی از دانشکده فلسفه دانشگاه آتن شد. «تحلیلی بر مرگ در تمدن مینوسی ـ مسینی بر مبنای شواهد باستان‌شناختی» عنوان پایان‌نامه دکتری او بود.

استاد ملاصالحی پس از دریافت دکتری، چند ترم در دانشگاه‌های آتن و سالونیک دعوت به ارائه سخنرانی‌های ترمی شد و به موازات آن، دو سال نیز در رایزنی فرهنگی ایران در آتن به تدریس پرداخت و سپس برای ادامه مطالعات و تحصیل در مقطع فوق دکتری باستان‌شناسی به لندن رفت. وی پس از یک سال اقامت در لندن، از سوی دانشگاه تهران برای تدریس به ایران دعوت شد. دکتر ملاصالحی در سال‌های پایانی دهه شصت به ایران آمد و ضمن تدریس و همکاری علمی و عملی با گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران در مطالعات میدانی دشت قزوین، به ریاست مؤسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران انتخاب شد. در دهه هفتاد

همکاری چند سویه خود را با شورای برنامه‌ریزی دانشکده هنر دانشگاه شاهد و همچنین حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی و دانشگاه تربیت مدرس ادامه داد و در دهه هشتاد به همکاری با بخش واژه گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی پرداخت. همکاری با بنیاد حکمت اسلامی صدرا، مشاور عالی بنیاد سینمایی فارابی، عضو هیأت تحریریه مجله علمی و پژوهشی «مطالعات باستان‌شناسی» دانشگاه تهران، سردبیری مجله «باستان‌شناسی و مطالعات میان رشته‌ای» دانشگاه تهران و جهاد دانشگاهی، عضو هیأت امنای بنیاد ایران‌شناسی، سردبیر فصلنامه «بهارستان هنر» کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مقاله برگزیده دومین و ششمین جشنواره مطبوعات در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۷، ریاست پژوهشکده اندیشه و هنر اسلامی حوزه هنری در سال ۱۳۷۳ و عضویت در شورای موزه‌های دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۴ از دیگر فعالیت‌های فرهنگی و مدیریتی او به شمار می‌رود.

از دکتر ملاصالحی هفت عنوان کتاب و نیز مقالات متعددی به زبان‌های فارسی، انگلیسی و یونانی در نشریات معتبر داخلی و خارجی در زمینه‌های متنوع فلسفه، باستان‌شناسی، دین پژوهی، هنرهای آیینی و مسایل دیگر به چاپ رسیده است. نام کتاب‌ها به این شرح است:

- جلوه‌های کهن هنر آیینی (۱۳۷۷)؛
- زیبایی و هنر از منظر وحیانی اسلام (۱۳۷۸)؛
- درآمدی بر معرفت‌شناسی باستان‌شناسی (۱۳۸۲)؛
- جستاری در فرهنگ، پدیده موزه و باستان‌شناسی (۱۳۸۴)؛
- انسان، فرهنگ و سنت (۱۳۸۷)،
- باستان‌شناسی در بوته معرفت شناختی (۱۳۸۷)؛
- باستان‌شناسی دین، با فانوس نظر در جستجوی آیین‌های گمشده (۱۳۹۰).